

О.В. Козирева

Національний фармацевтичний університет, м. Харків

Особливості оцінки інтелектуального капіталу в контексті вартості підприємства

При значній інтелектуалізації бізнесу в розвинених країнах інтелектуальні активи стають важливою й основною складовою соціально-економічного розвитку підприємств. Зростаюча конкуренція на вітчизняних та зарубіжних ринках обумовлює впровадження на практиці українськими підприємствами стратегії формування інтелектуального капіталу (ІК).

Однак реалізація цього процесу пов'язана з певними труднощами. Так, той ІК, який вже є на підприємствах, не відображено в бухгалтерській звітності, оскільки на сьогодні не існує комплексних методик його обліку та оцінки. Тобто на більшості вітчизняних підприємств проблема ідентифікації та оцінки ІК залишається невирішеною. Тому виникає об'єктивна необхідність у розробці комплексної методики оцінки ІК підприємства.

При оцінці ІК підприємства на практиці використовуються такі основні підходи: витратний, порівняльний та дохідний.

В умовах України, де фондовий ринок тільки формується, і ринкова інформація майже відсутня, істотною проблемою при використанні зазначених підходів: є неможливість врахування майбутніх вигід від використання об'єктів інтелектуального капіталу, труднощі в виборі коефіцієнтів дисконтування й капіталізації, показників чистого доходу та терміну корисного використання об'єктів ІК.

Отже, недосконалість методичних підходів до оцінки ІК підприємства обумовлює необхідність подальших розробок у цьому напрямку.

Методика розрахунку надлишкового прибутку спрямована на усунення вищенаведених недоліків та базується на оцінці сукупного ІК підприємства, оскільки оцінити окремі групи інтелектуальних активів досить важко. Надлишковий прибуток означає прибуток, отриманий в якості різниці між одержаним прибутком та середнім значенням прибутку в галузі, що

відповідає впливу гудвілу та інших нематеріальних активів, які підприємство придбало в процесі діяльності та які не ідентифіковано або які не підлягають кількісній оцінці. Загальна вартість підприємства визначатиметься шляхом підсумовування вартості гудвілу, власного матеріального капіталу та нематеріальних активів, які пропонується оцінювати окремо, оскільки їх не можна віднести до основної діяльності підприємства.

Запропоноване в статті вдосконалення цієї методики за рахунок об'єднання окремих етапів оцінки та виділення груп підприємств за критерієм “фінансовий результат” включає сукупність етапів, які наведено на функціональній моделі методології IDEFØ (рис.).

A31. Вибір методики оцінки ІК підприємства. На основі зіставлення переваг та недоліків існуючих методик оцінки було обрано методику розрахунку надлишкового прибутку.

A32. Складання аналітичного балансу. Аналітичний баланс для розрахунку надлишкового прибутку включає такі статті: виторг (нетто) від реалізації продукції, собівартість реалізованої продукції, прибуток від реалізації продукції, оборотні активи; власний капітал, залишкова вартість нематеріальних активів.

A33. Аналіз діяльності підприємств за прибутковістю (збитковістю). Для визначення залежності між прибутковістю функціонування та ступенем використання нематеріальних ресурсів для більш детального аналізу було відібрано 12 підприємств м. Харкова та Харківської області.

A34. Розрахунок вартості ІК підприємства. Надлишковий дохід визначається відрахуванням із прибутку від реалізації продукції прибутку на інвестиції. Вартість ІК підприємства обчислюється діленням надлишкового доходу на ставку капіталізації.

A35. Визначення загальної вартості підприємства. Загальна вартість підприємства обчислюється шляхом сумування ринкового власного матеріального капіталу та вартості гудвілу.

Результати оцінки ІК підприємства за вищенаведеною методикою дозволяють визначити можливості щодо прогнозування вартості підприємства.

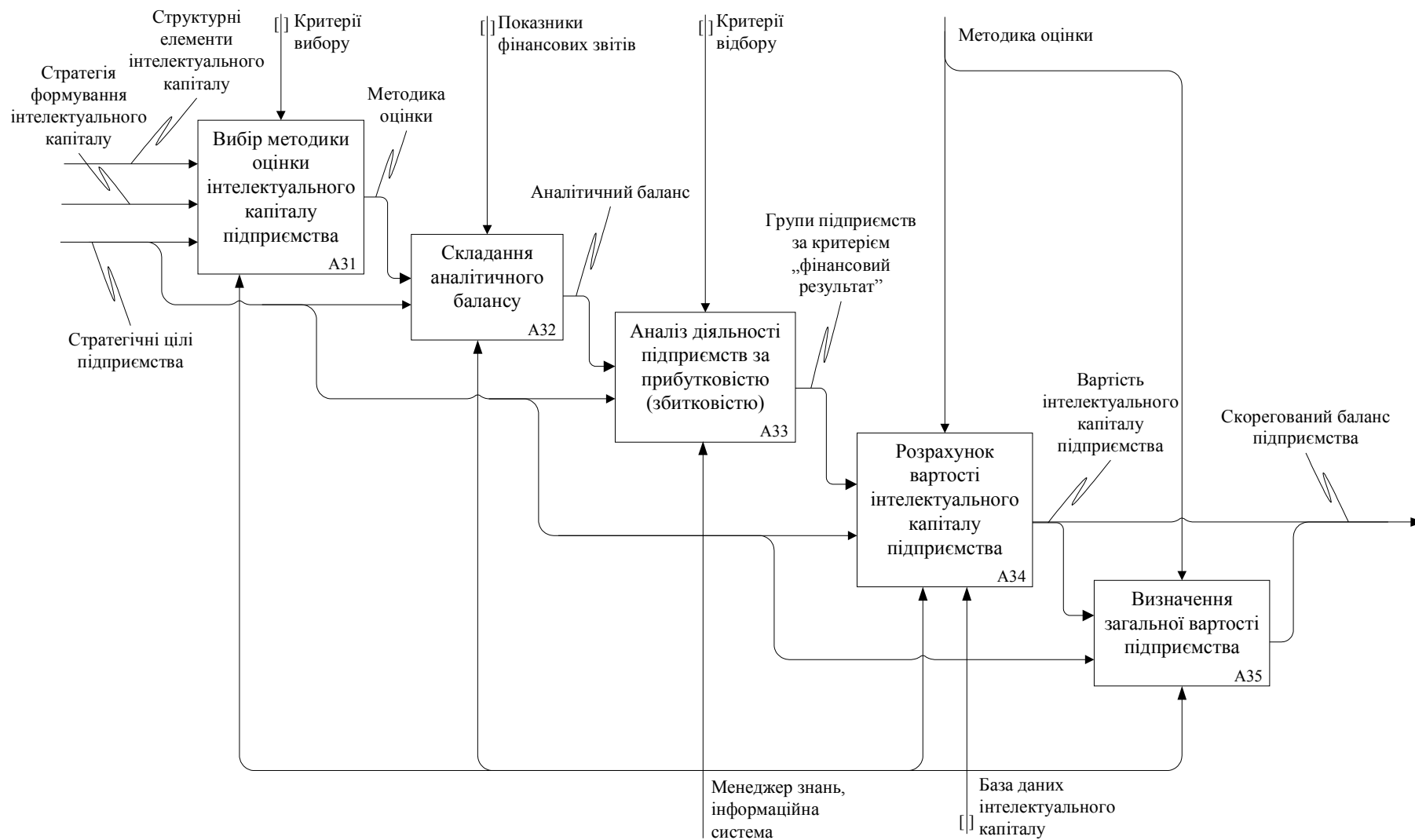

Рис. IDEF0 модель оцінки інтелектуального капіталу в контексті вартості підприємства